

O bolest samu většinou nejde

podtitulek: Jak jsou na tom S-M komunity v Česku

Zejména v zemích s rozvinutou demokracií a relativní rovností mužů a žen se sadomasochisticky zaměřené osoby sdružují do komunit se svébytnou kulturou. Hlavním účelem je předávání informací, socializace a vyhledávání partnerů. Výjimkou není ani Česko.

Eva Jozífková (1974)

Etoložka, vystudovala zoologii a antropologii. Věnuje se výzkumu možného evolučního podkladu dominance a submisivity v sexu. Za článek publikovaný na toto téma v *Neuroendocrinology letters* byla oceněna prestižní cenou Zdeňka Kleina, udělovanou každoročně za výzkum v oblasti etologie člověka.

Většina lidí vám poví, že sadista je ten, koho vzrušuje způsobovat bolest jiným a masochista zase ten, koho vzrušuje bolest přijímat. Celá problematika je však složitější a o bolest samu většinou nejde, někdy ani nemusí být v tomto typu sexuálního chování přítomna. Podívejme se na skupinu osob, které praktikují takové chování dobrovolně a tak, aby nikomu nebylo ublíženo.

Zjednodušeně budu používat pojem „somasochismus“, nicméně podotýkám, že hovoříme o fenoménu zvaném BDSM, který vznikl z několika zkratk označujících sexuální preference:

– D/s: dominance a submisivita v sexu. Jedinci D/s zaměřeni pocítují silné sexuální vzrušení, když jsou svému sexuálnímu protějšku velmi nadřazeni nebo velmi podřizeni. Častou praktikou je například hra na pána a otroka.

– SM: sadismus a masochismus. Pro tyto osoby jsou silně vzrušující podněty, které u ostatních lidí vyvolávají pocit bolesti nebo nepříjemného tlaku. Podstatou vzrušení je u nich však spíše silný vjem v pravou chvíli, nikoli bolest jako taková. Nejčastější praktikou je výprask.

– B&D: bondage neboli svazování a disciplína, tedy výcvik. Osoby takto zaměřené vzrušuje při sexuálním chování omezení. Bývá buď fyzické – svazováním, nebo psychické – pomocí příkazů. Sadomasochismus je často popisován na základě hrůzostrašných trestných činů. Stranou pozornosti donedávna stála skupina osob, které praktikují takové chování dobrovolně, nenavštívily lékaře ani nespáchaly trestný čin. Přitom se nejedná o malý počet jedinců, například v USA 14 % mužů a 11 % žen zkusilo sex s prvky SM a 8–10 % domácností v USA vlastnilo SM pomůcky (Janus & Janus 1993). V české sexuologii jsou i jen fantazie o některých z BDSM praktik označovány jako sexuální deviace. Americké lékařské manuály diagnostikují sadismus a masochismus teprve v případě, kdy sexuální zaměření nějakým způsobem pacientovi ztěžuje život a nebo pacient ztěžuje život jiným, například se dopouští týrání. Nepostihují například erotické představy, které pacienta ani jeho okolí neobtěžují.

Co by měl psycholog vědět

Zejména v zemích s rozvinutou demokracií a relativní rovností mužů a žen se sadomasochisticky zaměřené osoby sdružují do komunit se svébytnou kulturou. Hlavním účelem je předávání informací, socializace a vyhledávání partnerů. Právě jejich prostřednictvím získává informace většina jedinců, kteří si uvědomí své odlišné sexuální zaměření. Na členy komunit se často obracují dříve než na lékaře či psychologa. Problematické komunit by psychologové a terapeuti měli věnovat pozornost také proto, že v určitých případech může být vhodné vstup do subkomunity obdobně zaměřených osob doporučit (Kolmes et al., 2006). Odborník se také může dostat do situace, kdy bude pomáhat pacientovi řešit situaci spojenou s prostředím BDSM komunit.

Sadomasochistické komunity nemají charakter jednotného hnutí. Jde spíše o menší skupiny, které se účastní společných srazů. V USA existuje mnoho skupin organizovaných podle sexuálního zaměření, pohlaví a preferovaných praktik. Tyto skupiny se různě překrývají a mísí. Někteří jedinci upřednostňují jen určitou praktiku (například spanking–naplácání, nebo bondage–svazování), zatímco jiní užívají celou škálu praktik BDSM i jiných.

Důležité je, že sadomasochistické komunity fungují jako podpůrné skupiny a socializační centra. Poskytují informace o provozování aktivit a reprezentují určitý přístup, názory a vyvážený náhled na problematiku. To vše umožňuje sadomasochisticky zaměřeným jedincům vyrovnání se svou sexuální orientací. Některé organizace vydávají časopisy a provozují webové stránky. Jedinci se v komunitách poznají, naučí se bezpečnostní pravidla interakcí, specifické sexuální techniky a – co je nejvýznamnější – normalizují své zájmy a pocity (Weinberg, 2006). I v těchto komunitách však existují určitá rizika, například úmyslné podávání nesprávných informací, násilí, šikana.

Vzhůru do subkultury

Ve Spojených státech amerických se osoby do sadomasochistické subkultury zapojují tak, že je někdo uvede na setkání komunity, reagují na oznámení ve specializovaném časopise nebo publikaci či využijí k seznámení s ostatními internetových diskusních klubů. Existují též oficiální občanská sdružení sadomasochistů a specializované bary (Weinberg 2006).

V České Republice je zřejmě hlavním médiem umožňujícím zapojení do subkultury internet. Na českých stránkách lze najít odkazy na jednotlivé kluby, upozornění na srazy, pronájem klubových prostor se speciálním vybavením, výrobce pomůcek, inzeráty a seznámení. Dosud tu však chybí odkazy na specialisty poskytující zdravotní péči, psychology a sociální pracovníky, na které by se mohli jedinci obracet v případě krize.

Velkých srazů se v USA účastní až 500 jedinců. V Praze se v roce 2003 na obdobnou akci registrovalo kolem 200 lidí. Hromadné srazy však nejsou pro české subkomunity typické, na pravidelných srazech se setkává zpravidla 10 až 30 osob. Některé srazy mají především socializační funkci a projevy sexuálního chování nejsou vítány. Na jiném typu srazů jsou předváděny určité sexuální praktiky, většinou však pouze symbolickým způsobem. Účastníci srazu jsou někdy vyzváni, aby přišli tématicky oblečení. „Nosí se“ například kůže, PVC, latex, oblečení a doplňky (např. obojky) zdůrazňují nadřazenost a podřízenost.

Sexuální chování na srazech

Nezastupitelnou roli hrají komunity při seznamování. Někteří jedinci si dávají první schůzku právě na setkáních členů komunity, neboť přítomnost ostatních zaručuje bezpečnost. Jedinci se na začátku setkání navzájem představují a první fáze mívá charakter běžných setkání na večírcích (rozhovory o práci, rodině, profesi). Do interakce se sexuálním podtextem většinou vstupují jen páry, které se znají již déle. Podle Mosera (1998) se soulož nebo chování směřující k dosažení orgasmu na setkáních téměř nevyskytuje. Takové chování bylo považováno za příliš osobní, zatímco být svlečen a dostat naplácáno před ostatními je „něco jiného“. Mnoho jedinců však uvedlo, že vyvrcholením večera byla pozdější soulož s partnerem v soukromí. (Moser, 1998)

Nejčastějšími typy aktivit na setkáních sadomasochistů bylo svazování a bičování, některé scénky obsahovaly více prvků sexuální přede hry než prvků působících bolest. Modřiny či šrámy jako následek aktivit zaznamenal Moser čas od času, obvykle pozoroval začervenání, které po několika hodinách mizelo. Některé interakce probíhaly na psychické rovině (klečení, poslouchání příkazů).

Bezpečí na prvním místě

Vzhledem k potenciální rizikovosti sadomasochistického sexu si takto zaměřeni jedinci někdy ověřují důvěryhodnost partnera u těch, kteří ho znají. V internetových diskusích lze například vysledovat domluvy, kdo na srazu ručí za koho.

Profesor Charles Moser, americký lékař a sexuolog, zaznamenal v USA existenci přesných pravidel a přítomnost osob, které jejich dodržování dohlížely. Bylo běžné, že submisivní osoba požádala o účast v SM interakci dominantního jedince. Naopak požadovat účast v interakci na submisivním jedinci možné nebylo. Zcela neakceptovatelná byla opilost. Před sadomasochistickou interakcí osoby projednávaly své potřeby a touhy a domlouvaly se, kam až chtějí či nechtějí zajít (Weinberg a Falk, 1980). Také se domlouvali na „safeword“, bezpečnostním slově, jakési stopce. Tento signál umožňoval rychle a jednoznačně dát komukoli najevo, že si dotyčný již nepřeje v interakci pokračovat. Weinberg a kol. (1984) popisují systém „zelená–žlutá–červená“ jako na semaforu. Stanovení limitů a jejich respektování umožňuje odlišit dobrovolnou sexuální aktivitu od úmyslného týrání.

V českém prostředí se však ještě nedávno vyskytovaly případy, kdy jedinci úmyslně překračovali limity partnera a nabádali nově příchozí, aby takové chování snášeli a napodobovali, neboť s „domluvenými hranicemi to není to správné SM“ či „skutečný otrok se musí vzdát práva na safeword“. V roce 2004 již byla stopka obecně považována za nezbytnost. Této změně zřejmě napomohl příchod jazykově vybavené generace, která čerpala informace z anglicky psaných webových stránek.

Násilí, mobbing a šikana

I v BDSM komunitách se vyskytuje psychické i fyzické násilí. Někteří jedinci mohou působit takové násilí úmyslně pro své uspokojení, jiní z neznalosti a nezkušenosti, protože například nedokáží odlišit souhlasné chování od obtěžování v rovině mezilidských vztahů. Některé osoby mohou například trpět asociální poruchou osobnosti a ventilovat určité projevy chování v prostředí BDSM komunit pod záminkou, že je to jejich sexuální zaměření. Nebezpečná je kombinace sexuálního zaměření typu sadismus a asociální poruchy osobnosti. Komunity se snaží zabránit fyzickému násilí stanovením norem chování a seznamováním nově příchozích se základními pravidly bezpečnosti. V současné době však ještě chybí informace o psychickém násilí, jež není tak zjevné. Často je například vyžadováno určité sexuální chování v soukromí, či například projevy „úcty“ k dominantním osobám na veřejnosti. Jedincům, kteří se odmítají „náležitě“ chovat, bývá vyhrožováno, například vyloučením ze subkomunity či zveřejněním osobních údajů či dokonce kompromitujících fotografií. Mezi psychické týrání patří též pomlouvání, jež může vyústit až ve vyobcování z komunity či „potrestání“. Pod výhrůzkami násilí bývají osoby též nuceny setrvat v nevyhovujícím vztahu či naopak opustit vztah jim vyhovující. Dochází k manipulaci, stalkingu (slídění, pronásledování a obtěžování), či snaze učinit jedince psychicky či sexuálně závislým. Ojedinelým případem bylo ponoukání osoby k fyzickému násilí vůči jiné osobě („potrestání neposlušnosti“) nebo snaha podporovat v osobě sebevražedné tendence. Častější je zveřejňování intimních zážitků jako forma pomsty či vzájemné verbální napadání dominantních osob, připomínající teritoriální chování.

Psychické násilí je mezi SM zaměřenými osobami poměrně závažný problémem, neboť může vést až k sebevraždě jedince. Zdůrazňuji, že takové negativní jevy v komunitě mohou mimořádně silně působit i proto, že osoby s odlišným sexuálním zaměřením se často cítí vyobcovány ze společnosti jako takové. Na komunitu bývají ve zvýšené míře navázány.

Komunity sice na jedné straně zajišťují bezpečí, na druhé straně je dobré si uvědomit, že nově příchozí osoba se zde může se zvýšenou pravděpodobností setkat s problémovým partnerem se zvýšenou pravděpodobností, neboť po navázání dlouhodobého vztahu řada členů z komunity odchází. Zůstávají ti, s nimiž se nikomu do vztahu nechce.

Venku a v soukromí

Určitá skupina D/s zaměřených osob žije ve svých rolích i mimo sexuální interakce. Dancer a kol. (2006) zkoumali chování osob, které žijí v roli pána a otroka. Poněkud překvapivé bylo zjištění, že sexuální chování takovýchto párů se liší od chování předváděného v komunitách. Například osoby

v roli otroka se účastnily i takových sexuálních praktik, které bývají obecně spojovány s dominancí. Kupříkladu 43 % mužů-otroků mělo se svými partnerkami sex běžným způsobem, ačkoli se traduje, že „domina“ sex s otroky nemá. Na srazech je oproti soukromí patrný exhibicionistický motiv, podporován bývá voyeurismus. Společenský status v komunitě je získáván skrze účast v sexuálních interakcích i ve vztazích, což sexuální chování bezpochyby ovlivňuje.

Odtabuizování tématu může zvýšit pravděpodobnost, že si jedinec připustí své sexuální zaměření. Teprve pak má dotyčná osoba šanci realizovat sexuální zaměření tak, aby nebyla zneužívána či aby nezpůsobila utrpení jiným. Nedostatek informací naopak může vést ke vzniku obětí na jedné straně a pachatelů na straně druhé. Též snazší dostupnost specializovaných pomůcek z více zdrojů a lepší obecná dostupnost informací vedla k omezení některých forem nátlaku v rámci českých BDSM komunit. Za klíčové v problematice BDSM vnímám v současné době informace. A to jak o jevu samotném, tak o formách psychického násilí, šikaně, mobbingu a domácím násilím.

Literatura:

- Dancer, P. L., Kleinplatz, P. J. & Moser, C. (2006). SM slavery. *Journal of Homosexuality* 50, 81–101.
- Janus, S. S. & Janus, C. L. (1993). *The Janus Report on Sexual Behavior*. USA: John Wiley & Sons.
- Jozifkova, E. & Flegr, J. 2006. Dominance, submissivity (and homosexuality) in general population. Testing of evolutionary hypothesis of sadomasochism by internet-trap-method. *Neuroendocrinology Letters* 27, 711–718.
- Kolmes, K., Stock, W. & Moser, C. (2006). Investigating bias in psychotherapy with BDSM clients, *Journal of Homosexuality* 50, 301–324.
- Moser, C. (1998). S/M (Sadomasochistic) Interactions in Semi-Public Settings. *Journal of Homosexuality* 36, 19–29.
- Weinberg, T. S. & Falk, G. (1980). The Social Organization of Sadism and Masochism. *Deviant Behavior* 1, 379–393.
- Weinberg, M. S., Williams, C. J. & Moser, C. (1984). The Social Constituents of Sadomasochism. *Social problems* 31, 379–389.
- Weinberg, T. S. (2006). Sadomasochism and the social sciences: A review of the sociological and social psychological literature. *Journal of Homosexuality* 50, 17–40.

<http://en.wikipedia.org/wiki/BDSM>

<http://www.ipgcounseling.com/publications.html#margiepapers>

http://www.fhs.cuni.cz/etologie/ej_main.htm

www.lopuch.cz